

Jaarboekje van het Oudheidkundig Genootschap "Niftarlake" 1959

<https://hdl.handle.net/1874/9574>

JAARBOEKJE
VAN HET
OUDHEIDKUNDIG GENOOTSCHAP
„NIFTARLAKE”
1959

DRIJKKERIJ H. J. SMITS
OUDER GRACHT 231 — UTRECHT

Beschermheer:

Mr C. Th. E. graaf van Lynden van Sandenburg, Cothen.

Eere-leden:

J. D. Bastert, Maarssen, Oud-Penningmeester.
Mgr. A. E. Rientjes.

Bestuur:

Mr Dr N. J. C. M. Kappeyne van de Coppello,
Loenen a. d. Vecht, *Voorzitter.*
Jhr. P. H. A. Martini Buys, Avenue Concordia 68,
Rotterdam-O., *Secretaris.*
G. J. Weyland Jr, Loenen a/d Vecht, *Bibliothecaris*
en *wnd. Penningmeester.*
Mgr. A. E. Rientjes, Utrecht.
J. D. Bastert, Maarssen.

J. Trouw, Abcoude.
A. H. Doude van Troostwijk, Breukelen.
Ir J. Loeff, Oud-Loosdrecht.
F. D. Sprenger, Vreeland.
G. Adriaans, Amersfoort.
Pastoor J. M. J. Waterkamp, Abcoude.

Dagelijks
Bestuur

Redactie Jaarboekje:

Mr Dr N. J. C. M. Kappeyne van de Coppello.
Mgr A. E. Rientjes, Utrecht.
Jhr. P. H. A. Martini Buys.

LEDEN :

Abcoude:

Bianchi, Mr. R.
 Bouman, J. H.
 Carmiggelt, Mej. J. W.
 Doorn, Dr A. van
 Gortel, Dr J. H. van
 Graaf, J. H. de
 Heuven, H. van
 Heuven, Mej. M. H. van
 Hulst, J. G. van
 Pape, W. F.
 Pompe, P. H.
 Quarles van Ufford, Jhr Mr
 L. A.
 Storm-van Gent, Mevr. J. M.
 Trouw, J.
 Tussenbroek Jr, G. C. van
 Uiterwaal, M. C.
 Veltman-v. Cruyssen, Mevr.
 A. G.
 Vis-Völker, Mevr. C. A. L. M.
 Voorendt-Appelhoff, Mevr.
 C. A. M.
 Waterkamp, Pastoor J. M. J.

Amersfoort:

Adriaans, G.
 Chijs, Mej. N. van der
 „Flehite” Oudh. Vereen.
 s'Jacob, Mevr. Dr H. E.

Amsterdam:

Beekman, J. S.
 Bond „Heemschut”
 Duyvensz. Fr.
 Jantzen, F.Gzn., Ferd. B.
 Kater, P. A.
 Koninklijke Academie van
 Wetenschappen

Koninklijk Oudheidkundig
 Genootschap
 Lange, Allert de, C. V.
 Leuven, K. F. van
 Leuven-Werker, Mevr.
 W. M. van
 Niekerk, W.
 Renes, H.
 Universiteitsbibliotheek
 van Amsterdam
 „Vondel”, Uitg. Mij. Joost
 van den N.V.
 Weede, Jhr. S. G. van
 Wijk, Mevr. A. C. van

Ankeveen:

Harinxma thoe Slooten, B. A.
 Ph. Baron van

Arnhem:

Matthes-de Rooy, Mevr. C. H.

Baambrugge:

Arends, H.
 Geel, W.
 Grevenstuk, Prof. Dr A.
 Kalf, L. E. A.
 Lec, Mej. E. van der
 Walbeek, J. H. van

Baarn:

Voorst van Beest, J. P. van
 Dedel, Jhr. Mr C.

Barneveld:

Snijder, M.

De Bilt:

Pas, W. van der

Bilthoven:

Holthe tot Echten, Jhr. Dr
L. M. van

Blaricum:

Lindenhout, H. J. van 't.

Bloemendaal:

Koomans, Erven Drs. W. H.

Breda:

Speet, Th.

Breukelen:

Baas, J.
Becker, W. A.
Beek-Jansen, Mevr. Mr. A. C.
ter
„Beth San”, Directie Ver.
Booy, H.
Bijleveld, Th. Th. M. H.
Colenbrander-Hoekstra,
Mevr. A. H.
Colenbrander, H. Th.
Ginkel, Mr H. C. L. van
Goeman Borgesius-Blommers,
Mevr. Th.
Grift, A. van der
Haars, Mej. Mr E. A.
Kroon, H.
Leisink, Deken J. B.
Mertens, Ir H. F. b.i.
Molenkamp, J.
Postma, Dr E. B. J.
Remijnse, Prof. Dr J. G.
Smits, P. B. A.
Troostwijk, A. H. Doude van,
Vermeulen, J. Th.
Vis Sr., G.
Vries Verbrugghen, Mevr. C.
F. W. de
Vulpen Jr., W. van

Breukelerveen

(post Tienhoven):

Graaf Wzn., E. de
Homan van der Heide, Ir J.
Vigeveno, A. L. G.

Bunnik:

Tholen, Mevr. J.

Bussum:

Ahrend-v. Gemund, Mevr. M.
Lubsen, M.
Nordemann, J. G.

Cothen:

Mr. C. Th. E. graaf van Lyn-
den van Sandenburg

Driebergen:

Clifford Kock van Breugel,
Erven Jhr. Mr Dr J. R.

Gorssel:

Schimmelpenninck, G. Graaf

Gouda:

Oudh. Kring „Die Goude”

's-Gravenhage:

Bak, J. P.
Bureau van de Rijksdienst
v.d. Monumentenzorg
Hartog, L.
Hess Jr., P.
Koninklijke Bibliotheek
Middelberg, Mr G. A. A.
Rijksbureau voor Kunsthisto-
rische Documentatie
Velsen-Metzelaar, Mevr. W.
L. van

Groningen:

Schoemaker, Pastoor F. J.

Hilversum:

Bree, D. de

- Notten, Mej. W. L. van
 Scheltema, H. D.
 Smorenburg, J. M.
 Steyling, Dr W. J.
 Vor der Hake, J. J. G.
- Hollandse Rading:*
 Kuhlwillm, H. J.
- Huizen (N.-H.):*
 Volkersz, H. F.
- Kamerik:*
 Breen, H. J.
- Kockengen:*
 Gemeente Kockengen
- Krommenie:*
 Walbeek, Erven P. van
- Laren (N.-H.):*
 Boetzelaer, R. W. C. Baron
 van
 Leonhardt, G. J. G.
- Leeuwarden:*
 Colenbrander-Overhoff,
 Mevr. M.
- Leiden:*
 Antiquariaat en Boekhandel
 Burgersdijk en Niermans
 Mij. van Nederlandse Letter-
 kunde
- Loenen a.d. Vecht:*
 As, P. van
 Bastert, J. N.
 Beusekom-van Foreest, Mevr.
 de Wed. Mr F. C. van
- Blankenberg, B. H.
 Blok Jr., J. W.
 Breman, A. J.
 Enst, Dr W. van
 Erdmann. Mr R. H.
 Hofwegen, G. van
 Holthoon, J. van
 Joncheere-van Dijk, Mevr.
 C. H. de
 Kampen, J. W. van
 Kappeyne van de Coppello,
 Mr Dr N. J. C. M.
 Kappeyne van de Coppello-
 van Panhuys, Mevr. Th. E.
 C. M.
 Kappeyne van de Coppello-
 Wijgers, Mevr. E. J.
 Kempen, J. M. C. van
 Klaassens, E. H.
 Kralingen, B. van
 Portengen-Hoefman, Mevr. E.
 Pruim, J. H.
 Sondaar, L. H.
 Wedden, H. J. M. van der
 Weyland Jr., G. J.
 Wittert van Hoogland,
 Jhr. O. A. E. E. L.
- Loenersloot:*
 Kalff Azn., G. A. A. A.
 Nagell-Martini Buys, Bar.esse
 M. F. M. v.
 Sluyters Jr., J.
- Loosdrecht:*
 Boeschoten, J.
 Doude van Troostwijk,
 Mr J. H. M. A.
 Freese, J. P.
 Haselen, Mej. E. van
 Loeff, Ir. J.
 Swinderen, Jhr Q. J. van
 Voogsgeerd, W. J.

Maartensdijk:

Steyling-Grevenstuk,
Mevr. A.

Maarssen:

Agterberg, J.
Alleman, J. G.
Bastert, J. D.
Bruza, I. V.
Cosijn, Dr J.
Dekker, D.
Diepgrond, H.
Droogenbroek, H. J. van
Feyten, A.
Freytag, F. J. de
Groot- de Vries, Mevr.
P. C. de
Hellemans, J. J. H.
Huitzing, E. R.
Huydecoper van Maarsseveen,
Jhr. J.
Jansen, Mgr. A. M.
Klap, C. P.
Kroon, G.
Mol, B. C. J. de
Remijnse, M.
Royen, N. van
Rijsterborgh, C. J.
Sandick, J. W. W. A. G. van
Schaik, Mr Dr Th. E. E. van
Schenk, Mr W. L.
Schipper, A. P.
Servaas, J. N.
Twijnstra, Ir U.
Verkuil, M.
Westermann, B. W.
Wymstra, W.
Zee, Ds. G. van der

Maastricht:

Limburgs Geschied- en Oud-
heidkundig Genootschap

De Meern:

Bruijn, Jac. de

Naarden:

Oudenniel, C. G. van

Nederhorst den Berg:

Blok, Drs D. P.
Ver. voor Vreemdelingenver-
keer
Voorn, G. A. van der

Nieuwer Amstel:

Achterbergh, J. W. N. van

Nieuwersluis:

Blijdenstein-Cruys, Mevr.
C. E. B.
Doedens, J. B.
Doude van Troostwijk, D. W.
Doude van Troostwijk, L. W.
Doude van Troostwijk,
Mr W. I.
Jesse, Dr. N.
Schmal Jr., J. P.
Stoop-Koekoek, Mevr. G.
van der
Vader, H. P.

Nigtevecht:

Amesz, O. J.
Hulsinga, D.
Wees, G. A. van

Nijmegen:

Bernards, Mej. F. A. M.

Oosterbeek:

Beusekom, Mr E. van

Overveen:

Vries-van der Lee, Mevr.
A. de
Warnaars, H. B. E.

Ridderkerk:

Vermaat, M. F.

Rilland-Bath:

Spaan, D. C.

Rotterdam:

Bibliotheek en Leeszalen der
 Gem. Rotterdam
 Vereniging Boerenwagenclub
 Canter Cremers, Mr J. J.
 Martini Buys, Jhr P. H. A.

Soest:

Bentinck, Mr S. P. Baron
 Isings, J. H.

Soesterberg:

Haselen, Mr J. van

Utrecht:

Biegelaar Jr, J. B. P.
 Bogaard, P. H.
 Buisman, P. W.
 Burg, Plebaan J. van der
 Eldering-Niemeyer, Mevr.
 Mr. W.
 Hagenouw, J. E.
 Historisch Genootschap
 Horst, A. van der
 Linde, Prof. Dr. S. van der
 Lip-Kibbeling, Mevr. W. A.
 M. v. d.
 Mesdag-Spier, Mevr. M. T. v.
 Mezger, J.
 „Oud-Utrecht”, Ver.
 Plomp-Klijnsma, Mevr. W.A.
 Provinciale Bibliotheek
 Rientjes, Mgr. A. E.
 Rooy, Mej. G. A. van
 Rijksarchief in de Prov.
 Utrecht

Schuit, Mr. H. A. R.

Smits, H. J.

Soeten, H. J. de

Tange-van Keeken, Mevr.
 de Wed. Dr H. M.

Terbijhe, L.

Théonville, F. W. G.

Ven, Dr A. J. van de

Vor der Hake, J.

Wilbrenninck, J. C.

Wit, H. C. de

Woerden, A. W. F. C. van

Vinkeveen:

Laansma, S.

Vries, J. de

Vreeland:

Beelaerts van Blokland,
 Jhr. J. P.

Leeuwen Boomkamp,
 D. C. van

Doorne, Mr. P. W. van

Hartung, O. E. K.

Sprenger, F. D.

Tas, Mr L. C. van der

Wageningen:

Kniphorst's Boekhandel

Waardenburg:

Goelst Meyer, A. F. van

Wassenaar:

Wieder Jr., F. C.

Weesp:

Lindeboom, G.

Weesperkarspel:

Klaveren, H. W. van

Wijk bij Duurstede:

Dijkman-Schoenmaker,
Mevr. G. J. E.

IJsselstein:

Cool, A. G., Notaris.
Cool-van Oosten Slingeland,
Mevr. C. J. G.

Zeist:

Adels-Vermeulen, Mevr. de
Wed. Dr. M.
Lantsheer, J. A.

Klausz-Martini Buys, Mevr.
A. M.

Zetten:

Bemmel, A. A. van

Zuilen:

Wit, H. C. de

Nieuw Zeeland:

Dorp, C. van

Jaarverslag 1958

Op Vrijdag 20 Juni 1958 had in hotel „De Kampioen” te Nieuwersluis de jaarvergadering plaats, welke volgens de presentielijst werd bezocht door 20 leden.

De voorzitter opende de vergadering met een welkomstwoord en herdacht het overleden lid de heer Prof. J. A. M. Prein.

Na voorlezing van de notulen van de vorige vergadering werden deze onveranderd goedgekeurd: aansluitend hieraan werd door de secretaris het jaarverslag voorgelezen.

Vervolgens bracht de penningmeester zijn financiëel verslag uit, waarvoor hem onder dankzegging voor het door hem gevoerde beheer décharge werd verleend, nadat de kascommissie bij monde van de heer J. N. Bastert had verklaard, dat de financiële bescheiden waren gecontroleerd en in orde bevonden. In verband met dit verslag werden door enige leden vragen gesteld naar aanleiding van de plaatsing van het artikel over de crisis der reformatie in de dorpen van de provincie Utrecht in het Jaarboekje 1956; bij de discussie bleek de vergadering zich te kunnen verenigen met het gevoerde redactionele beleid. In de kascommissie voor het jaar 1958 werden benoemd de heren Servaas en Westermann, met als plaatsvervangend lid de heer Achterberg, welke allen hun benoeming aanvaardden.

Met vrijwel algemene stemmen werd besloten de excursie naar Maastricht niet te doen doorgaan. Na enige discussie werd algemeen de wens geuit, dat de excursie 1958 zou plaatshebben naar Rozenburg en Dordrecht en wel op 29 Juli van dat jaar. De excursiecommissie werd samengesteld uit de heren Spenger, J. N. Bastert en Martini Buys. Verder werd besloten, dat de daaropvolgende excursie zich zou bepalen tot de Vechtstreek.

Vervolgens kwam het museum voor de Vechtstreek aan de orde. De heer Jongeneel zette uiteen, hoe uit een conferentie in

de Staten van Utrecht over de waterstaat van Kockengen een strijd is ontstaan tot behoud van de Bijleveld; gelijktijdig werd overgegaan tot de algehele herstelling van de hervormde kerk te Kockengen. Een en ander maakte het historisch bewustzijn van de bevolking wakker, hetwelk ten slotte leidde tot de oprichting van de stichting „Het museum voor Kockengen en omstreken”. De heer Jongeneel vroeg om hulp en advies, hetgeen de voorzitter hem toezegde.

De heren Rientjes en J. N. Bastert vroegen zich met enige zorg af of er wel voldoende selectie van kunstwaarde en historische waarde zou worden toegepast; dit is dikwijls zeer moeilijk tegenover de gevers. Buitendien vroeg de heer Bastert zich af of de vestigingsplaats voor de toekomst wel ideaal zou zijn en of men zich niet te veel aan Kockengen zou binden, waarop de heer Jongeneel antwoordde, dat hetgeen reeds was bereikt nog slechts gezien moest worden als een begin en de betrokkenen zelf niet wisten, hoe het museum verder zou groeien: de selectie zou geleidelijk aan wat strenger moeten worden. De heer Kersten verdedigde de mening, dat de kleine locale musea zijn te beschouwen als springplank voor een bezoek aan de grotere musea. De voorzitter vond het vestigingspunt te Kockengen zeer geslaagd en wel in het bijzonder om de schoonheid van de streek, al wilde hij de mogelijkheid van verzamelingen in andere plaatsen niet uitsluiten.

Wat het jaarboekje betreft sprak de voorzitter de hoop uit, dat de geschiedenis van de waterstaat van Kockengen nog eens in het jaarboekje als artikel zou kunnen worden opgenomen en wekte de leden op bijdragen in te sturen.

De bijdrage aan de commissie voor de Vecht en het oostelijk en westelijk plassegebied werd zonder discussie wederom vastgesteld op honderd gulden.

Van de rondvraag werd geen gebruik gemaakt, waarna de vergadering door de voorzitter werd gesloten.

Tot zover het verkorte verslag van de jaarvergadering.

Gedurende het verslagjaar hebben zich slechts enkele gebeurtenissen voorgedaan, waarbij het genootschap betrokken is geweest.

Zo was het bestuur vertegenwoordigd bij de algemene vergadering van de stichting Commissie voor de Vecht en het oostelijk en westelijk plassegebied, welke op 10 Mei 1958 in het Muiderslot plaats vond.

XIII

Eveneens was dit het geval op 8 Juli bij de opening van het streekmuseum voor Kockengen en omstreken. Voor ons kan dit museum een welkome stimulans vormen voor het opwekken van een meerdere belangstelling voor de Vechtstreek.

Wij leden op 14 Juli een gevoelig verlies door het overlijden van de heer Willem Huibert Koomans te Bloemendaal. Hij behoorde tot de „vijf”, die de stoot tot de oprichting van onze vereniging hebben gegeven en had als lid van het dagelijks bestuur een belangrijk aandeel in de ontwikkeling van ons genootschap. Zijn verscheiden werd in het vorig jaarboekje reeds uitvoerig herdacht.

De excursie op 29 Juli 1958 naar Rozenburg en Dordrecht had wederom de ruime belangstelling van de leden. De betrekkelijk grote afstand, welke moest worden gereden en het compromis Rozenburg-De Beer-Dordrecht hebben helaas het gevolg gehad, dat het natuurschoon van De Beer niet zo uitvoerig kon worden bezichtigd als verschillende leden wel hadden gewenst.

Gedurende het verslagjaar heeft het ledental van ons genootschap zich redelijk gehandhaafd. Aan het einde van het jaar bedroeg dit 269. Wij willen dit verslag besluiten met een opwekking tot de leden zich te verdiepen in de geschiedenis van de Vechtstreek en met de resultaten het jaarboekje te verrijken.

MARTINI BUYS.

STAAT VAN ONTVANGSTEN EN UITGAVEN
Boekjaar 1958

<p><i>Ontvangsten:</i></p> <p>Batig saldo 1957 . . . . . f 1.460,06</p> <p>Contributies . . . . . „ 1.061,—</p> <p>Verkochte jaarboekjes . . . . . „ 28,—</p> <p>Interest 1958 . . . . . „ 38,45</p> <hr style="border: 1px solid black;"/> <p style="text-align: right; border-top: 1px solid black; border-bottom: 3px double black;">f 2.587,51</p>	<p><i>Uitgaven:</i></p> <p>Kosten jaarboekje 1957 . . . . . f 624,20</p> <p><i>Onkosten:</i></p> <p>port, telefoon, drukkosten enz. „ 113,65</p> <p>Bijdr. Commissie voor de Vecht en O. en W. Plassengebied . . . „ 100,—</p> <p>Bibliotheek . . . . . „ 12,75</p> <p>Batig saldo . . . . . „ 1.736,91</p> <hr style="border: 1px solid black;"/> <p style="text-align: right; border-top: 1px solid black; border-bottom: 3px double black;">f 2.587,51</p>
--	---

De penningmeester:
G. J. WEYLAND.

Excursieverslag 1959

Op Dinsdag 11 Augustus 1959 verenigden zich weer een aantal leden en vrienden van ons genootschap te Utrecht om gezamenlijk met de autobus en enkele particuliere auto's de tocht door onze gouw te aanvaarden. Hoewel het aantal deelnemers, zijnde 47, ditmaal iets minder groot was dan in de voorafgaande jaren, blijkt toch weer telkens dat een excursie-gezelschap niet al te groot moet zijn, wil het, zoals ook nu het geval was, overal op vlotte wijze worden ontvangen en voorgelicht.

Bij aankomst te Kockengen bleek wel, dat deze gemeente moeilijk te bereiken valt, wanneer men er de ophaalbrug aan het herstellen is, en het deed prettig aan te ervaren hoe speciaal voor ons gezelschap de brug werd neergelaten. Wanneer men vroeger wel eens een tocht gemaakt heeft naar Kockengen, genoot men zelfs tot in het dorp van de landelijke sfeer. Hoe is dat alles aan het veranderen. Bij de nadering valt nu de uitgestrekte nieuwbouw op, die, als ook de wegenbouw de achtergebleven gebieden zal hebben ontsloten, van iedere gemeente een moderne stad dreigt te maken.

Nadat in de raadzaal van het raadhuis kennis was gemaakt met het gemeentebestuur en van een door het gemeentebestuur aangeboden kopje koffie werd genoten, begaf men zich door de burgemeesterskamer en via een smalle trap naar de zolder, waar zich het streekmuseum voor Kockengen en omstreken bevindt. Het zou te ver voeren ook maar een beknopte samenvatting te geven van de vele voorwerpen, die zich hier bevinden. Zij betreffen merendeels de geschiedenis van de heerlijkheid en de gemeente Kockengen, terwijl er zich ook vele oude gebruiksvoorwerpen bevinden; onder de laatste zijn er velen, die, hoewel ze bepaald niet mooi zijn, juist de oudere bezoekers bekoren, omdat zij herinneringen aan hun jeugd oproepen. Men merkt eraan hoe snel de tijd gaat. Het blijkt, dat juist een thans nog ver van het grote verkeer afgelegen gemeente een grote energie kan ontplooiën, die cultureel van

betekenis is. Dit laatste kan zeker ook gezegd worden van de herstelling van de Nederlands Hervormde Kerk, die na de restauratie in November 1958 weer feestelijk in gebruik is genomen. Vóór de restauratie was de kerk in zodanig slechte toestand, dat zij rijp voor de sloper was en een ieder, die haar nog van vroeger kent, zal tot de erkenning komen, dat het schijnt alsof hier een wonder heeft plaats gehad.

De toren is in de huidige vorm in 1635 gebouwd, ter gelegenheid, waarvan de toenmalige ambachtsheer Johan van Zuylen van de Haer, heer van Drakenburch, de Haer, Kockengen, Spengen, enz. boven de ingang van de toren zijn wapen met daarnaast zijn vier kwartieren en die van zijn tweede echtgenote Geertruyd van Lennep liet plaatsnemen. Helaas wordt dit wapen door de heer J. C. Jongeneel in zijn „Gedenkschrift samengesteld bij gelegenheid van de overdracht en plechtige ingebruikneming van de gerestaureerde Nederlands Hervormde Kerk en toren te Kockengen op Woensdag 12 November 1958” in navolging van Bloys van Treslong Prins naar onze mening niet goed beschreven. Wij willen de gelegenheid benutten hier terloops een opmerking over het wapen van Kockengen te maken.

Het genoemde wapen is gevierendeeld:

- I. Zuilen;
- II. de Haer;
- III. Drie dwarsbalken beladen met resp. 3 (niet 4), 2 en 1 St. Andrieskruisjes, zijnde naar onze mening het wapen van Kockengen;
- IV. Spengen, zijnde hetzelfde wapen als dat van de familie Van Spangen;

Hartschild: Drakenburg.

Nu is het zeer onwaarschijnlijk, dat de ambachtsheer van Kockengen voor de toren van Kockengen een wapen zou hebben laten samenstellen met daarin de wapens van het merendeel zijner heerlijkheden en het wapen van Kockengen zou hebben vergeten. Wanneer men dit in aanmerking neemt en het wapen in het derde kwartier vergelijkt met het huidige gemeentewapen van Kockengen, lijkt het gerechtvaardigd met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid vast te stellen, dat het te-

genwoordige wapen van de gemeente Kockengen niet hetzelfde is als dat van de heerlijkheid; dit in tegenspraak tot hetgeen de heer Den Uyl in zijn „Utrechts Wapenboek” (1957) schrijft. In dit wapenboek wordt het oude wapen helaas niet nader gedocumenteerd. Wil men de lijn nog verder doortrekken, dan zal men dus kunnen stellen — behoudens bewijs van het tegendeel — dat de gronden waarop het gemeentewapen van Kockengen berust niet deugdelijk zijn en dus het gemeentewapen fout is.

Met het bovenstaande hopen wij wel duidelijk te hebben gemaakt, dat een nader onderzoek naar het oude wapen van Kockengen wenselijk is. Over de vijf helmtekens op het wapen van Johan van Zuylen zouden ook nog opmerkingen kunnen worden gemaakt, maar wij willen het hierbij laten omdat een en ander een onderzoek zou verlangen, waartoe ons de tijd voorlopig ontbreekt.

Door de toren betreedt men het laatgothische eenbeukige schip met de twee dwarskapellen en het koor en gezeten op de kerkbanken luisterde men naar de boeiende uiteenzetting, welke door de gemeentesecretaris de heer Jongeneel van de geschiedenis van de kerk en de restauratie werd gegeven.

Oorspronkelijk was de kerk, die uit de vijftiende eeuw dateert aan het feest van Maria Hemelvaart gewijd en daardoor een bekend bedevaartsoord. Tegen het einde van de zestiende eeuw is de kerk overgegaan naar de Hervormden. Het in die tijd weggestopte zandstenen epitaaf, hoewel beschadigd, is nog het enige, dat aan de oude eredienst herinnert en heeft een plaats gekregen in de zuider uitbouw. Het is aan te nemen, dat nog vele andere middeleeuwse voorwerpen de kerk hebben gesierd, die verspreid of vernield zijn.

Na de hervorming was de kerk zo kaal, dat er drie en een halve eeuw nodig waren om weer een fraaie inrichting bij elkaar te krijgen. Tot het vermeldenswaardige meubilair behoren: Vier koperen balkronen, een eenvoudige preekstoel en koorhek (1700), een koperen doopboog (1742), een koperen lezenaar (1760), een koperen doopbekken en twee 18e eeuwse herenbanken. In 1889 werd het orgel geplaatst en laatstelijk werd na de restauratie de kerk verrijkt met drie gebrandschilderde glazen met voorstellingen ontleend aan het Oude en Nieuwe Testament. Zij werden geschonken resp. door de Provincie, door de stad Utrecht en de gemeente Kockengen. Bij de

restauratie werd de afscheiding van het koor verwijderd en vervangen door het lage doophek en de doopboog, zodat de kerk veel ruimer is geworden en de verlichting aanzienlijk is verbeterd.

Nadat de heer Jongeneel zijn uitvoerige toelichting had beëindigd en de voorzitter de dank van de leden van Niftarlake had vertolkt werd, om tijdig het programma van de dag te kunnen afwerken, snel de auto weer opgezocht. Al rijdende door het polderland krijgt men de indruk, dat voor Kockengen de waterafvoer reeds vanaf de ontginning wel het grote probleem is geweest en dat zelfs nu nog is. In 1385 werd de Heycop lopende van Utrecht over Kockengen naar de Vecht bij Breukelen gegraven en omdat dit nog niet voldoende was groef men in 1413 de Bijleveld, welke van Utrecht over Kockengen in de richting Amsterdam loopt. Behalve voor de beteugeling van het waterbezwaar hebben deze waterlopen ook hun bijdrage geleverd voor betere verkeersverbindingen. Nog tot in de 19e eeuw was het vervoer te water zelfs voor de reizigers veel aangenamer dan het verkeer over de weg en in het bijzonder gold dit voor de wintertijd. Nu is de rol van het waterverkeer uitgespeeld en men heeft dan ook in 1958 kunnen besluiten tot gedeeltelijke demping van de Bijleveld, waartegen alleen uit schoonheidsoverwegingen nog verzet is gerezen. Door de mooie oude kerk, de twee 17e eeuwse geveltjes aan de Nieuwstraat en de watermolens, waar de inwoners terecht trots op zijn, zal men in verband met de aanstaande ruilverkaveling bijzondere aandacht aan het behoud van de landelijke schoonheid moeten besteden.

Bij de aankomst in Ter Aa werden wij in de Ned. Hervormde Kerk verwelkomd door de burgemeester van Loenersloot en Ruwiel, de heer Doude van Troostwijk. Wanneer men de kerk betreedt door de ingang onder de toren komt men eerst in de nieuwe consistoriekamer, welke ruimte een deel is van het schip, dat door het orgel en de preekstoel van de rest van de kerk wordt afgescheiden. Bij de restauratie, die in 1956 werd voltooid, heeft men het oxaalorgel van het koor naar het westen verplaatst, waardoor men meer ruimte en een mooiere ruimtewerking verkreeg. Aan meer ruimte had men ook hier behoefte, want Ter Aa is een dorp (geen gemeente, daar het

dorp ligt op het gebied van de gemeenten Loenersloot en Ruwiel), dat opvalt door de bouw van vele nieuwe woningen, welke zoals haast overal elders het oude vertrouwde dorps-silhouet doet verdwijnen.

Als gevolg van de onderzoeken ingesteld tijdens de laatste restauratie weten we nu, dat kort na 1138 de eerste tufstenen kerk is gebouwd; de resten hiervan zijn nog in de kerk onder de vloer te vinden. Het is onbekend aan welke heilige de kerk werd toegewijd. Op het einde der vijftiende eeuw werd het muurwerk grotendeels vernieuwd en na afbraak van het oude half rond gesloten koor een nieuw groter driezijdig gesloten koor aan het schip gezet, terwijl het schip werd vergroot met met twee zijkapellen. Ondanks deze verbouwing heeft men toch een ruimte van een zeer gave en fraaie eenheid tot stand gebracht, al is het te betreuren, dat men door de huidige plaats van het oxaal-orgel de banken niet heeft kunnen oriënteren.

In de turbulente tijd van het begin der 80-jarige oorlog is de de kap van de kerk door brand vernield en het zal zeker wel jaren hebben geduurd alvorens de kerk weer in bruikbare staat was gebracht. Vermoedelijk verkreeg deze toen het vlakke plafond, zoals dat tot voor enige jaren aanwezig is geweest. 13 November 1583 stierf de laatste pastoor Egbert ter Brugge, die nog in de kerk werd begraven. Niet lang hierna zien wij Henricus Dussius Alberti als predikant de nieuwe leer verkondigen. Van de meeste Stichtse heerlijkheden waren destijds de heren nog Rooms-Katholiek; niet alzo de heren van Ter Aa. Vanaf den beginne schijnen zij al belangstelling voor de nieuwe leer te hebben gehad. Zelfs hebben zij zich beijverd de leegge-roofde kerk te verfraaien en zij lieten daartoe verschillende gebrandschilderde glazen aanbrengen, waarvan er in 1896 nog twee van omstreeks 1620 in slechte toestand aanwezig waren. Het ene overgebleven glas bevat de wapens en kwartieren van Nicolaas van Renesse van Elderen en Agnes van Renesse van der Aa, ambachtsvrouw van Ter Aa van 1610—1634, terwijl het andere de wapens en kwartieren bevat van de grootouders van Agnes, n.l. Adriaan van Renesse van der Aa, ambachtshoofd van 1548—1586 en zijn vrouw Agnes van Renesse van Wulven. Deze twee glazen zijn in 1896 zo sterk gerestaureerd, dat thans niet meer te ontdekken is, wat nog de fragmenten van de oude beglazing zijn en zij hebben hierdoor helaas hun kunsthistorische waarde verloren.

Ongeveer in de laatste jaren der 19e eeuw liet George Hudson Earle ter nagedachtenis aan zijn overleden vrouw Susanna Catharina Elisabeth barones van Reede († 24 Februari 1896) nog zes gebrandschilderde glazen met de wapens en kwartieren van leden der familie van Reede tot ter Aa plaatsen, terwijl hij ook nog een zevende glas schonk met een voorstelling van Caecilia een orgel bespelend. De glazen geven met hun vele heldere heraldische kleuren een opgewekte en voorname stemming aan de ruimte, welke nauwelijks wordt verstoord door de vier rouwborden betreffende de geslachten Van Renesse en Van Reede, die tussen de vensters van het koor zijn gehangen. Ten slotte zij nog de aandacht gevestigd op het oxaal-orgel in neo-renaissance-stijl, dat ook al een gift van Earle is ter nagedachtenis aan zijn echtgenote.

Na Ter Aa de rug te hebben toegekeerd werd de inwendige mens versterkt in „De Wakende Haan” te Abcoude om ons tegen 14 uur te voet te begeven naar de Ned. Hervormde Kerk van Abcoude. Deze laat-gothische kruiskerk met een pseudo-basicaal schip maakt veel meer dan de reeds bezochte kerken de indruk uit een ruime beurs te zijn gebouwd, al heeft men waarschijnlijk bij de vergroting van de kerk in de vijftiende eeuw gebruik gemaakt van de vrij korte en lichte zuilen met fraaie bladkapitelen van de oudere veertiende eeuwse voorganger.

Alles overheersend door zijn kwaliteit is het zeldzaam mooie koorhek en de preekstoel, waarvan de kunstenaar niet bekend is. Het dateert uit de tijd toen de vroegrenaissance tot volle bloei was gekomen (1540—1550). Men ziet in kort bestek eigenlijk te veel om de tijd te hebben de schoonheid van zo'n kunstwerk te kunnen ondergaan. Het Kunstreisboek wijst in het bijzonder op het acanthusblad aan de balusters en het bewonderenswaardige fries, dat uitmunt door edele vormen. De preekstoel, die van mindere kwaliteit is geeft in het beeldhouwwerk de doop in de Jordaan en de vier evangelisten; aan deze onderwerpen zou men al de invloed van de Hervorming kunnen bespeuren, ook al bleef de dienst nog tot omstreeks 1586 Rooms-Katholiek. Koorhek en preekstoel worden omgeven door een zeventiende eeuwse doophek met koperen doopbogen.

De burgemeester van Abcoude Jhr. Mr. L. A. Quarles van Ufford was zo vriendelijk ons gezelschap uitvoerig te wijzen op

alle bijzonderheden de kerk en haar inhoud aangaande. Het bleek daarbij, dat er na de vorige gedeeltelijke restauratie aan het gebouw nog heel wat te herstellen valt.

Meer eigenaardig dan mooi is de grafkelder aan het einde van het koor, welke Theodorus de Leeuw, heer van Abcoude Baambrugge voor zich en zijn echtgenote liet bouwen. Van buiten doet deze grafkapel zich voor als een hinderlijk uitsteeksel aan het koor; van binnen is deze iets minder storend, al is de uitmonstering met wapens en rouwborden wat gezwollen en pompeus. Op k overigens bevat de kerk nog belangwekkende wapenborden en om niet te vergeten zien wij ook hier weer, evenals in Ter Aa en Kockengen de herenbanken, gesierd met de wapens der heren; zij zaten er letterlijk en figuurlijk „op het kussen”.

De kerk was oorspronkelijk gewijd aan de tweeling broeders Cosmas en Damiaan, die beiden de geneeskunst hebben beoefend, voordat zij om hun geloof in 303 werden onthoofd. Zij werden de patroonheiligen van de artsen en apothekers. Het is ons niet bekend welke bijzondere betekenis zij voor Abcoude hebben gehad, anders dan dat zij „Anno domini 1537” hun naam aan de torenklok hebben gegeven.

En zo verlieten wij Abcoude om ons te spoeden naar de laatste pleisterplaats van de dag, het kasteel Zuilen, dat na een bezoek aan drie kerken een welkome variant op de agenda vormde.

Bij het kasteel Zuilen aangekomen, wandelden wij door de aardige laatgothische voorpoort over de ruime voorburcht, langs de plaats, waar eertijds de toegangsbrug naar de poort aan de oostzijde van het slot heeft gelegen, naar de achttiende eeuwse zuidelijke gevel van het huis.

Hoewel het landgoed Zuilen al lang bestond, geloven wij niet dat de oorsprong van het huidige kasteel ouder is dan omstreeks het jaar 1300, welk jaartal nog in een der gevels is te vinden.

Bij de verbouwing van het huis omstreeks 1752 heeft de architect Jacob Marot een nieuwe muur als voorgevel voor het oudste woonblok gezet en deze geflankeerd door twee vooruit-springende gevels. Aan deze nieuwe muur en aan het feit, dat men het huis binnenkomt in de kelderverdieping heeft het gebouw de eigenaardige dispositie van de trap naar de hoofdverdieping te danken. Jacob Marot ontving voor zijn verbouwings-

plan een honorarium van dertig gulden. Met de waardering van dit bedrag houdt naar ons gevoelen in de tijdsorde de waardering van het resultaat van de verbouwing gelijke tred. Men kon ook niet veel beters verwachten. Achttiende eeuwse verbouwingen, waarbij naar de geest des tijds een strenge symmetrie als leiddraad moest worden genomen, zijn over vrijwel de gehele linie een grandioze mislukking geworden. De tot in de achttiende eeuw bestaande onregelmatigheid in de bouw van het kasteel was een gevolg van zijn lange bouwgeschiedenis, waarbij het oudste gebouw in de loop der tijden naar de behoefte met allerlei ruimten van vrij willekeurig formaat werd vergroot en aldus bereikte men een resultaat, waaraan onze oude kastelen in de zeventiende eeuw hun schilderachtigheid hebben te danken. Zo zullen de verschillende spitse slanke torens vermoedelijk wel later aan Zuilen zijn toegevoegd en de uitbouw aan de Noordgevel, waarin zich nog de huiskapel bevindt dateren wij niet vroeger dan de vijftiende eeuw. Maar ondanks al deze wederwaardigheden blijft het slot toch nog onze belangstelling trekken omdat iedere generatie er iets van zijn eigen tijd in heeft achtergelaten.

Als de oudste bezitters van Zuylen staat geboekstaafd de familie, die haar naam aan het landgoed en de heerlijkheid ontleende. De laatste bezitster van het huis uit dit geslacht was Alienora van Zuylen, waarna het door vele andere geslachten is bewoond geworden. Door verkoop en vererving is de bezitting ten slotte in het laatste decennium der zeventiende eeuw gekomen aan het geslacht Van Serooskerken, welke het huis heeft bewoond tot 1952. Ten einde het voortbestaan van het huis en zijn rijke inhoud onveranderd te verzekeren, werd het aan een voor dit doel opgerichte stichting overgedragen, die het als museum exploiteert. Uiteraard is hiermede de sfeer, die bewoning meebrengt, verloren gegaan.

In het kasteel werden wij rondgeleid door de gids, die in de verschillende vertrekken de gewenste toelichting gaf. Zo zagen wij achtereenvolgens de hoekkamer met de in vitrines uitgestalde documenten, de bibliotheek en de alleraardigst ingerichte keuken, waar zich vroeger de poort bevond en waarnaast zich nog de restanten van de oude wenteltrap bevinden. Vervolgens ging de rondleiding onder meer door de oude huiskapel, de eetkamer met de „Ahnengalerie”, de zitkamer, de vrij

sombere gobelinzaal en op de volgende verdieping door de herenkamer, de negentiende eeuwse slaapkamer en de kamers met de relieken van Belle (van Tuyll van Serooskerken) van Zuylen.

De muren van de kamers en gangen zijn zeer overvloedig behangen met de ontelbare reeks familieportretten, die van een vrij sterk wisselende kwaliteit zijn. Wij troffen daarbij de namen aan van verdienstelijke kunstenaars, zoals: Moreelse, Bloemaert, Saffleven, Maes en Liotard. Behalve de familieportretten bevindt zich in het kasteel nog een grote verzameling meubels, porcelein, glaswerk en andere voorwerpen, welke tezamen een periode van ongeveer vier eeuwen omvatten.

Na afloop van de rondleiding vertoefde menigeen nog even in het restaurant alvorens de reis naar huis te aanvaarden. Bij het verlaten van de voorburch viel ons oog op de slangenmuur aan de Noordzijde buiten de slotgracht, waarvan er in Nederland nog maar enkele exemplaren bestaan.

Wij willen dit verslag, dat vrij uitvoerig is geworden, omdat het een excursie in onze gouw betrof, besluiten met de wens, dat de excursie-commissie er in geslaagd is de deelnemers een genoeglijke en belangwekkende dag aan te bieden.

MARTINI BUYS.

Niftarlake-litteratuur

Dagboek van Broeder Wouter Jacobsz, prior van Stein. Amsterdam 1572—1578 en Montfoort 1578—1579. (Uitgegeven door Dr. I. H. van Eeghen, eerste deel. Groningen 1959).

Al deze dramatische gebeurtenissen uit deze jaren in Amsterdam, worden toegelicht door een balling, die in een Amsterdams convent verbleef, en zijn berichten kreeg van de gaande en komende man, en deze als betrouwbaar heeft opgetekend, wars van alle overdrijving, maar ook moest afgaan op enkele malen onjuiste berichten. Bij de politieke en krijgskundige gebeurtenissen worden ook een enkele keer nieuwtjes uit de omgeving meegedeeld bijv. uit Amstel-, Vecht- en Geinstreek, met andere woorden uit het gewest Niftarlake.

In 1573 was er veel vertier tussen Breukelen, Nieuwersluis en Ronde Venen en schermutselingen. „Kwamen voorts op deze tijd de Guesen in 't vluchten tot het dorp *ter Aa* en deden hier oock sonderlinghe wreetheyt als met de kerk van 't selfde dorp te verbranden, daer sij in gedreven hadden den pastoor, den cappelaen, den coster met syn huysvrou en voort kinder tot elf menschen toe, welcke oock alle daerinne verbrant werden” *) Van *Abcoude* wordt bericht op 7 Mei 1573 „Hoorden noch op desen dach dat nu op een nieuwen die Guesen uyt *Apcou* omtrent het huys aldaer gerooft hadden vier ende twintich stuc-ken beest tot groet verdriet van den armen getribuleerden lantman” Op 4 Januari (1574) „spraeke ick een lantman uyt *Apcoude*. Dese seyde my van wonder verdriet 't welck den

---

*) Niet vermeld bij F. W. Grevenstuk, *Het dorp ter Aa in vroeger eeuwen*, *Jaarboek Niftarlake*, 1947, blz. 76.

lantluyden syn gebuyren daglix aangedaen werde van den zoudaten". Op den 24 Meij quame nieuwe oproer door den Guesen, die *Broekel* buyten Utrecht ingenomen hebbende haer daer bescanst hadden. Op 25 Mey hoorden wy van groote victorie welke ons volk gehad heeft op den dag voorleden tegen de Guesen die *Broekel* ingenomen hadden. Op den eersten dach Junie hoorden wy, hoe dat sekere van onsen zoudaten getrocken waeren op den laetsten Mey om tusschen *Cockengen* ende *Camerick* een blockhuys te slaen tot veylinge van den *Weghen*". „Op den 22en Junii verhoorden wy dat omtrent *Camerinck* van ons volck een nieuw leger geslaegen werde met nieu volck, welke nu van boven gecomen was. Op desen dach (20 Nov. 1572) worden verbrant het dorp *Diemen* genaemt en dit deden de Gosen. Ghinck voorts die faem dat sy oock *Oudekerk* verantsceneert hadden op seven hondert R. gulden en tot sekerheyt van die penningen hadden die Gosen met haer meegenomen drie mannen uyt de geschickste van het dorp. Op den negende deser maent (Mey 1573) werden wy wederom seer bedrouft ende van harten benaut. Die griesen waeren nu heel breet op *Diemermeer* en hadden daerop acht galeyen met veel scepen waerop sy oock veel homoets bedreven. Sy ontnomen ons een schoone galey, vernielde daarvan wel hondert mensen... Mede beganen haer dieselfde rabauwen terstont den lantluyden te cruycen, haer beesten te rooven en het dorp *Diemen* te verbranden".

In 1574 vernemen wij: „Die vaert tusschen Utrecht ende Amsterdam is onveilig. Geschiede oock op desen dach, dat tusschen Utrecht en Amsterdam veel scuyten overvallen en berooft werden van al wat sy by haer hadden, twaer gelt suyvel of anders...ende deden dit des coninx soudaten die tot desen tyde als verwoede creatures door 't lant liepen. Geschiede nog op desen dach (18 Mey 1573) dat veel spraeck liep door Amsterdam van den Gosen in Waterlant, hoe sy daer gereescap maekten om *Muyen* en *Wesop* te beleggen, souckende die steden mede onder haer te crighen. Ende werde van conincs wegens hiertegens provisie gedaen mits sekere soudaten die van *Loenen* ende andere plaetsen ontboden waeren derwaerts te senden.

Van *Naerden* werden hier breder geseyt, dat van alle die mans daerin synde voerseker maer twee in 't leven gebleven

waeren, oock vermoort synde vele vrouwen. Ende noch, dat die geheele stadt tot asch gebrant was. Op desen dach hoorde ick seggen, dat daegs te voeren wederom Gosen geweest waeren tot *Ouderkerck* ende genomen hadden sekere waegens met proviand ende een waeghen met buscloeten. Der werden mede vertelt, dat op desen dach smorgens die Gosen wederom geweest hadden tot *Ouderkerck* in getale wel driehondert en dat sy opnemende sekere waegens met broot ende wijn, die na onsen leger trocken, oock daeromtrent in een kerck geweest waeren, daer dien dienst begonnen was ende gecomen tot *Gloria in Excelsis*, daer sy al heel rebel maeckten, sulx dat de priester gewaerschuwet synde ontliep en voorts met een paert weghreedet. Al die lantluyde haer moesten schicken om het ys te byten tusschen *Amsterdam* ende *Ouderkerck* op verbeurte van lyf ende goet ende haer huysen verbrant te worden. Op desen dach (8 Juni 1573) sach men wederom groeten brant welcke die Guesen gesticht hadden in *Ouderkerck* ende daeromtrent. Op den 8en (Maert 1574) hadde ick nootlick te spreken met een burgemeester van *Ouderkerck* buyten *Amsterdam*. Dese vertrock my soe wonderlick overlust als syn dorpe was overgekomen, dat ick my daerin verscrickt vonde. Hy seyde dat daer scrap (nauwelijks) eenich huys gesien werde dat niet bedorven en was. Sy waeren gebranseleert soewel van onselfs volck als van den Guesen, want dat desen spaerden dat vernielden de onse met ofbreken ende verbranden".

Uit dit alles is genoegzaam te zien hoe ook het land van *Amstel*, *Vecht* en *Geyn* te lijden had in de Spaanse tijd. A. E. R.

Blauwkapel

In de „Mededelingen van de Rijksdienst voor de monumentenzorg" (1959, 36) lezen wij een en ander over het laatgothische eenbeukige kruiskerkje, te *Blauwkapel*, dat gerestaureerd wordt. Het is in één periode afgebouwd in baksteen. Een aanwijzing voor de datering geven twee tot het oorspronkelijk werk behorende kraagstenen in de koorsluiting met de door putti gehouden wapens van *Dirck van Wijck* († 1515) en *Johanna van Drakenborch*, die in 1503 met elkaar gehuwd waren. Deze wapens zijn afgebeeld en beschreven in het *Jaarboekje*

Niftarlake 1935, blz. 11—14 en ook in het Jaarboekje Oud-Utrecht 1941, blz. 42—54, waar ook meerdere tekeningen van het interessante kerkje worden afgebeeld. R.

Het „Archief voor de geschiedenis van het Aartsbisdom Utrecht” heeft in 1958 zijn 75ste jaargang voltooid, en heeft als zodanig opgehouden te bestaan. Daarvoor komt nu in de plaats het Archief voor Kerkelijke Geschiedenis, niet meer voor Utrecht maar ook voor Rotterdam, Haarlem, Groningen en Breda.

Om te zien welk een rijke inhoud deze vijf en zeventig jaargangen hebben voor de Geschiedenis der Vechtstreek en de Gouw Niftarlake behoeft men slechts het systematisch overzicht van artikelen en publicaties in de Registers op te slaan. Wij doen hier een greep.

Trouw- en Sterfregister van Abcoude (40) - Het oude memorieboek van Abcoude (44) - Het Kerspel Ankeveen (24) - De Kapel te Baambrugge (39 en 40) - Het Wiegelied van de kerk te Breukelen (26) - Brocledede, het oude Breukelen (31) - Grensgeschil tussen Slootdijk en Breukelen (39) - Teckop, Kamerijk Cockengen na de Reformatie (41) - Het Kasteel Vreeland (39) - Geschenken aan de kerk van Maarssen (55).

Als medewerkers uit deze streek zien wij o.a. J. G. Th. Grevenstuk (Abcoude), J. J. Graaf (Ouderkerk), J. C. van der Loos, L. van der Heyden (Loenersloot) enz. enz. R.

In Memoriam

Dr. Mr. Ds. Jan Willem Verburgt (26 Jan. 1875—12 Aug. 1959) was iemand met bijzondere hoedanigheden, zowel in geestelijk als menselijk opzicht. Zijn loopbaan begon hij als Hervormd predikant te Nigtevecht.

In 1912 werd de heer Verburgt benoemd als voorzitter van het oudheidkundige Genootschap Niftarlake, die zich wijdde aan de vroegere tijden van de Vechtstreek. De bezoeken van de leden b.v. aan het Muiderslot en in Oct. 1929 aan Nijenrode zijn nog steeds in mijn herinnering.

In 1919 nam hij de taak op zich het archief van Nyenrode te ordenen, een taak, die in ruim 1 jaar op bewonderingswaardige wijze werd vervuld. Het volgende jaar was de heer Verburgt mij behulpzaam als particulier secretaris en rentmeester.

Zijn belangstelling voor verleden tijden nam steeds toe en zo bekleedde Verburgt van 1921—1931 het ambt van adjunct archivaris en van 1931—1937 van archivaris van Leiden. 1925 slaagde hij als meester in de rechten en op vijf en vijftigjarige leeftijd als doctor in de rechtsgeleerdheid.

Zijn liefde voor de Vechtstreek bleef de heer Verburgt behouden en hij werd in 1936 medeoprichter en voorzitter van de Commissie van de Vecht- en het Oost. en West. Plassengebied. Verburgt wijdde zijn laatste werkkraft aan zijn archivarisambt bij de Ned. Herv. Gemeente te 's-Gravenhage.

Een karakteristiek beeld van deze mens is zijn doen gedurende zijn laatste drie levensjaren. Opgenomen in een ziekenhuis te Zwolle, keerde hij na onderzoek en geopereerd te zijn terug naar zijn huis, nadat Mevr. Verburgt was medegedeeld, dat zijn leven in 1 à 5 maanden zou zijn beëindigd. Door de liefderijke verzorging van zijn echtgenote trad enige verbetering in en ging Verburgt, ondanks het volle besef van zijn lichamelijke toestand in 1957 en April 1958 naar Den Haag ten dienste van het archief der Ned. Herv. Kerk en nog dit jaar naar Nigtevecht om afscheid te nemen van veel dat hem dierbaar was geweest.

Een waardig en goed mens is van ons heen gegaan.

M. ONNES VAN NYENRODE.

Mevrouw Marie C. van Zeggelen

(Een Nederlands schrijfster aan de Vechtstreek verbonden)

Het oudheidkundig genootschap „Niftarlake” zou een ereplicht verzaken, indien het een lang gekoesterd voornemen on vervuld liet: enige bladzijden van zijn tijdschrift te wijden aan de nagedachtenis van Mevrouw Van Zeggelen.

Mevrouw Van Zeggelen behoort niet alleen aan de Vecht. Zij behoort aan heel ons volk. Het is een verkwikking voor den Nederlandsen lezer, van haar veelvuldige boeken te genieten, die een verkoelende lafenis zijn, wanneer hij zich aan de levensproblematiek van de modernste literatuur heeft geschroeid.

Maar de Vecht heeft op Mevrouw Van Zeggelen bijzondere rechten. Omdat een harer beroemdste werken, aan welks voorbereiding „Niftarlake” heeft meegearbeid, „De Plaetse aan de Veght” de Vechtstreek vereeuwigd heeft. Bovendien past haar figuur volkomen in het kader van deze omgeving.

Wat wij in haar bewonderen is de rust van haar levenssfeer, gelijk wij hunkeren naar de landschappelijke kalmte, die de Vechtoevers uit ademen, wat ons in haar ontroert is haar historische intuïtie, haar overgave aan de natuur, haar liefde voor de mensen, die zij ons voortovert en de functie, die zij toekent aan haar uitvoerige détailleringen, die geen nodeloze arabesken zijn, maar haar verhalen kleur geven en zin.

Het zou echter een versmalling van de persoonlijkheid, die ons boeit betekenen, indien wij onze neiging volgden en haar al te strak bonden aan de Vecht. Vóór zij zich neerzette, om de beminnelijke romance te schrijven, die grotendeels in de Vechtstreek handelt, had zij reeds een rijk en vruchtbaar leven achter zich. Zij had reeds een eerbiedwaardig getal historische romans op haar naam staan, ze was al in Indië geweest, waar haar echtgenoot officier was bij het K.N.O.I. leger, en waar zij met haar man samen veel nuttig sociaal werk had verricht

en in de nabijheid is geweest van de merkwaardige figuur van Kartini, die scholen stichtte voor Javaanse meisjes, die streed voor een vrijer huwelijk van de Javaanse vrouw, met een zelfgekozen echtgenoot en tegen de knellende banden van de „adat”. Aan deze Kartini heeft Mevrouw Van Zeggelen later een harer bekendste werken gewijd.

Maar wij willen enkele harer belangrijkste geschriften aan ons voorbij laten trekken, om te laten zien, welk een universeel schrijfster hier vóór ons staat, eer wij haar bijzonderlijk op-eisen voor de Vecht. Daar is dan „Een broederdienst in 1815”, een boek, dat als hoorspel indertijd voor de A.V.R.O.-microfoon werd opgevoerd. Daar is de beroemde roman: „Een liefde in Kennemerland”, een verhaal dat speelt in de achttiende eeuw, de romance van Catharina, het oudste dochttertje van de familie Boreel van Hogelanden en haar Zwitserse gouverneur Claude de Salgas. Een wonderlijke verhouding. Zij wisten het van elkaar, maar beschaafd en beiden zeer aan de traditie getrouw, beheersten zij zich tot het uiterste. Pas na lengte van jaren, nadat Catharina was gehuwd geweest met een anderen man, dien haar ouders uitzochten, mochten zij zich eindelijk aan elkaar uitspreken en kon hun huwelijk worden voltrokken.

Dan zijn er haar herscheppingen van figuren uit de Oranjedynastie. In het bijzonder denken wij aan haar roman over Maria van Oranje, de oudste dochter van Willem den Zwijger. Jarenlang heeft die op het Dillenburgse slot geleefd, ongeveer van 1567 tot 1607. Zij genoot van haar jeugd. Zij studeerde veel in de „cruidekamer”, waarna zij de zieken op de burcht met haar zelfbereide medicijnen kon genezen. Maar haar leven was ook moeilijk, steeds bedreigd door de oorlogen, waarin haar vader betrokken was. Eigenlijk heeft zij haar hele leven op haar vader moeten wachten. En op haar broer, Philips Willem, die haar zo lief was. En met een eindeloos geduld, op den man, dien zij lief had: Philips van Hohenlohe, „den graaf met het princelijk hart”, met wien zij op haar tweeënveertigste jaar toch nog mocht trouwen.

Het ligt niet in onze bedoeling een volledig overzicht te geven van het oeuvre van Mevrouw Van Zeggelen. Wij deden

slechts een greep uit de overstelpende menigvuldigheid harer verhalen. Men onderkent haar voorkeur tot het historische motief en haar voorliefde tot het historische onderzoek. Zij heeft in een vraaggesprek met Marijke van Raaphorst, dat in „de Libelle” van 7 Juli 1950 is verschenen, haar hartstocht voor dat onderzoek beleden: „Het concipieren van een historische roman is heel anders dan het schrijven van een boek alleen door inspiratie”, zo zeide zij. „Dit is een maandenlang concentreren op alle gegevens, snuffelen in archieven en bibliotheken, zoeken in oude vergeelde papieren en ten slotte, zelfs op de zwartste en somberste bladzijden van de historie nog een stukje romantiek ontdekken”.

Van deze liefde voor het historisch onderzoek is haar roman: „De Plaetse aan de Veght” wel een der schitterendste resultaten. Het verhaal vindt zijn aanleiding in een merkwaardig proces, dat in het jaar 1693 gevoerd werd tussen twee Amsterdamse ingezetenen, die beiden een lustplaats in de Vechtstreek hadden. De een was Jacob Poppe, kleinzoon van den schatrijken burgemeester, die het fraaie huis op de Kloveniersburgwal nr. 95, dat nog bestaat liet bouwen, de ander was Frederik de With, ook een bekend man, kunst koper en zeer bekwaam cartograaf. De stukken van deze procedure, memories, brieven en akten kwamen ruim twee eeuwen later in handen van Dr. J. F. M. Sterek, den kenner bij uitstek van de zeventiende eeuw. Hij bood ze Mevrouw Van Zeggelen aan, als stof voor een roman uit die tijd. Inderdaad was de draad, die door de procedure heenging van zeer romantische aard. Joffer Poppe, de dochter van Jacob was haar ouderlijk huis ontvlucht met Franciscus de With, zoon van Frederik. De jonge man wordt ervan beschuldigd een minderjarige ontvoerd te hebben en daar hij buitenslands is, verdedigt zijn vader hem.

In dit boek komt een motief aan de orde, dat Mevrouw Van Zeggelen dikwijls heeft bezig gehouden: het verstoorde liefdesgeluk van jonge vrouwen, die haar leven gebroken zagen, doordat zij door ouders of invloedrijke familieleden aan andere mannen dan die ze lief hadden werden uitgehuwelijkt. De tijd, waarin dit verhaal zich afspeelt — het einde der zeventiende eeuw eerbiedigde de rechten der jeugd nog niet. De kinderen leefden in een toestand van aan slavernij gren-

zende afhankelijkheid van de ouders. De ouders beschikten over hun dochters om hun ambities van rijke of adellijke familieverbindingen te verwerkelijken en de dochters hadden zich maar te onderwerpen.

Het zijn twee meisjes, Margerete Poppe en haar nichtje, Adriaanke Rosencrans, schatrijke erfdochters, die ieder aan een Haagsen edelman zullen worden gekoppeld. In Den Haag, daar woont de vermogende tante, Moey Wuytiers, die de huwelijken wil in elkaar metselen, die de meisjes te waardschap (te logeren) vraagt en huiselijke feesten organiseert om de ontmoetingen met de jonkers te bewerkstelligen.

Adriaanke valt aan de plannen der koppelzieke tante ten offer. Zij is in de doem gevangen van de onschendbare gehoorzaamheid van de jeugd aan de oudere generatie en huwt den voor haar uitgekozen edelman, al draagt zij een anderen jongen man in het hart. Maar Margerete Poppe ontsnapt aan het dwang-huwelijk, dat voor haar is opgezet. Zij heeft een diepe liefde opgevat voor Franciscus de With en wil niet anders dan zijn vrouw worden. De pogingen ook haar in een huwelijk te slepen met den vertegenwoordiger van een oud, adellijk geslacht worden verijdeld door den Secretaris van haar vader, Sinjeur Wolff, die de brieven met de huwelijksaanzoeken van de adellijke familie onderschept en vernietigt, waardoor de familie Poppe ze onbeantwoord laat en in een netelige positie komt. Wanneer de toedracht van het geval ontdekt wordt, is de oude Heer Poppe, die reeds door een kleine beroerte verzwakt was, ten prooi aan een uitbarsting van woede in een brief aan zijn dochter. Margarete wil de toestand van haar vader niet verergeren, door haar voorgenomen huwelijk met Franciscus de With voor de „Commissie van Huwelijkse Zaken” te brengen en zij kiest haar uitweg in een ontvluchting uit het ouderlijk huis met Franciscus. Deze vlucht wordt wederom voorbereid door Christiaan Wolff, den secretaris van haar vader. Deze jongeman is een tragische figuur. Margarete is de grote liefde van zijn leven. Maar de standsverhoudingen dulden de toenadering tussen die twee mensen niet en het meisje heeft haar hart gegeven aan een ander. Zijn leven wordt één groot offer aan zijn geliefde, waarbij hij niet op ziet tegen daden, die hem zijn hoofd kunnen kosten. Het verhaal wordt besloten met de dood van den ouden Poppe en het huwelijk van Margarete met Franciscus de With.

„De Plaetse aan de Veght” is niet een boek, dat geheel op de Vechtstreek is geconcentreerd. Het speelt zich gedeeltelijk af te 's-Gravenhage, gedeeltelijk te Amsterdam en voor een derde gedeelte aan de Vecht. De algemene verdienste van dit kunstwerk is hierin gelegen, dat het ons een romantische geschiedenis biedt binnen het kader van het einde der zeventiende eeuw, de tijd waarin Stadhouder Willem III Koning van Engeland was. Ieder facet van deze tijd komt duidelijk tot gelding. De lezer ondergaat de oorlogsspanningen, die achter het hoofse en vormelijke leven aanwezig zijn, hij ervaart de angsten der kooplieden, wanneer er schepen worden vastgehouden in vreemde havens, waardoor een deel van hun rijkdommen kan gaan wankelen. Hij krijgt vermoeden van sommige van hun duistere praktijken. Hij ondergaat de beklemming van de gebondenheid onzer voorvaderen aan mode en conventie. Jonge vrouwen, die gedwongen werden zich in nauwe keurslijven te persen en een soort van zware pluimen (fontanges) op haar tere hoofden te torsen. Hij ontmoet den laat-zeventiende-eeuwsen mens in al zijn standelijke verschijningsvormen, de laat-zeventiende-eeuwse omgeving en levenssfeer.

Maar ondanks die algemene waarden, kunnen wij dit werk toch als representatief beschouwen voor de Vechtstreek-literatuur.

Niettegenstaande de prachtige en gedetailleerde beschrijvingen van steedsde omgevingen (het bruiloftsfeest van Adriaanke Rosencrans), gaat er toch in dit boek een adem van verlangen uit naar het platte land en zijn de Vechtcontreien er met zoveel stiptheid, kleurigheid en warmte in geschilderd, dat niemand, die de geschiedenis van de Vecht ooit zal beschrijven, aan dit boek voorbij zal kunnen gaan.

Er woont een eigenaardig dualisme in deze schrijfster. Wij hebben hierboven haar bekentenis weergegeven van haar hartstocht voor „vergeelde papieren” en voor het puren van de romantiek uit het perkament. Maar daarnaast heeft zij een even weelderige hartstocht voor het natuurleven, voor bloemen en planten, doorkijken en vergezichten, een hartstocht, die haar kluisterde aan de landgoederen van de familie Boreel, toen zij bezig was haar „Liefde in Kennemerland” te schrijven. Deze twee boeken, „Een liefde in Kennemerland” en „de Plaet-

se aan de Veght" zijn de sterkste manifestaties van haar natuurlijke uit heel haar oeuvre.

De kunst van Mevrouw Van Zeggelen geeft de antipode te aanschouwen van de moderne schrijfwijze. Zij is helemaal ouderwets. Maar het is allermintst een literatuur waarvan wij kunnen zeggen: „wij kunnen dit niet meer lezen, omdat wij tegenwoordig schrijven op een andere manier". Neen, deze ouderwetse kunst handhaaft zich naast de moderne, omdat zij haar eigen hoedanigheden heeft, die bij haar behoren. Een bewonderaar van van Gogh kan ook een bewonderaar van Rembrandt zijn en een aanhanger van het extreemste modernisme in de literatuur, kan het werk van Mevrouw Van Zeggelen in eigen aard en eigen vormgeving weten te waarderen.

De kunst van Mevrouw Van Zeggelen kan niet worden gemoderniseerd, zij zou er haar wezen door verliezen. Wij staan hier voor het feit, dat deze schrijfster een gehistorificeerde verbeelding in zich draagt; zij tovert alles om in historische waarden en toestanden waarin zij rechtstreeks leeft.

Hieruit is het wonderlijk vermogen van haar stijl te verklaren. Archiefstukken, die de echtheid der verwerkte gegevens moeten waarborgen, worden bij andere historische romanciers weggestopt in bijlagen. Mevrouw Van Zeggelen neemt ze op in haar tekst. Zij kan dat, zonder aan de letterkundige waarde en het letterkundig genoeg enige afbraak te doen. In dit eenvoudig en enigszins statig proza worden wij met archiefstukken geconfronteerd, zonder dat het zelf archivarisch wordt. Het blijft, niettegenstaande zijn vormelijkheid, sappig en boeiend en is bijzonder in staat de sfeer te verwekken, waarin de schrijfster ons brengen wil.

Eén eigenschap van de ouderwetse roman mist het werk van Mevrouw Van Zeggelen volkomen. Ze is nimmer melodramatisch. De zelfbeheersing, die zij in de karakters harer personen weet te leggen, is een element van haar eigen geest. „De Plaetse aan de Veght" is een geheel, vol van dramatische gebeurtenissen. Toch is het eerder een kabbelende dan een schokkende vertelling geworden. De belangrijke momenten die het verhaal beheersen, hebben hun duidelijk effect, zonder dat ze worden opgeblazen tot daverende dingen. Tot de talenten van deze schrijfster behoort een behendige verdeling van de accen-

ten. Alle gegevens spreken mee om het verhaalsgeheel in ons te verwekken. Haar roman berust op een wel-overwogen schema van symbolische voorstellingen, waarin de pop, die Margarete aan haar jongere zusje geeft ons evenwel te zeggen heeft als het bruidskostuum van Adriaanke Rosencrans.

Haar personen zijn nauwgezet tegen elkaar afgewogen en met de soberste middelen in hun wezen getekend. Ge bewondert, hoe de twee pastoors, die door het verhaal rondwandelen, pastoor de Rijser, de dorpsgeestelijke, de vriend en toeverlaat van Margarete en pastoor Venninck, de stadsgeestelijke, de overbrenger van onheilspellende officiële boodschappen, tegenover elkander uitkomen. En meesterlijk is de wijze, waarop zij de strakke, donkere figuur heeft volgehouden van Christiaan Wolff, den secretaris, den geleerden slaaf van zijn meester Poppe, die aan diens troebele praktijken moet meeknoeien, een synthese van rancune en grenzenloze zelfopoffering voor een liefde zonder uitzicht.

Wij hopen, dat ons volk de werken van Mevrouw Van Zegelen op nieuw ter hand zal nemen en dat de bewoners van de Vechtstreek zich wederom zullen verdiepen in het boek, waartoe hun landschap de schrijfster heeft bezield.

P. H. RITTER Jr.

Oude namen van straten e.d. te Abcoude

Ruim dertig jaar geleden werden te Abcoude straatnaambordjes aangebracht, als gevolg van het feit dat toen de straatnamen e.d. officieel waren vastgesteld.

Men heeft daarbij toen vele van de oude namen overgenomen, zij het niet allen.

Hoe zijn deze, vaak eeuwenoude namen echter ontstaan?

Het antwoord op deze vraag is niet altijd te geven aan de hand van oude stukken, want het was de volksmond die ze bedacht en er kwam destijds geen officiële instantie aan te pas. Men zal daartoe de feiten of omstandigheden moeten trachten te reconstrueren waardoor deze namen kunnen zijn ontstaan.

Uitgaande van deze stelling hebben wij getracht de herkomst geschiedkundig te verklaren, waarvan wij het resultaat hier laten volgen, beginnende met het

KERKPLEIN

Het naar schatting oudst bebouwde punt van Abcoude is het huidige Kerkplein, gelegen rondom de N.H. Kerk. Het was in vroeger jaren, gelijk bijna overal elders, het kerkhof, als hoedanig het een goede 150 jaar geleden nog werd gebruikt. Toen dit echter niet langer het geval was en het langzamerhand een openbaar plein was geworden, bestendigde men niet de naam kerkhof, doch werd dit het kerkplein genoemd. Vlak bij het Kerkplein en officieel daartoe behorend, ligt een blok woningen waarvan men de ingang vanaf dit plein bereikt: via een gang, vervolgens linksaf door een overbouwd gangetje en daarna weer rechtsaf gaande. Volgens de volksmond woonde men daar „in de hoek” ook wel „in de kromme elleboogsteeg” of „in

het knoosp gat" wat, gelet op vorenstaande situatieschets goed getypeerd was.

KERKSTRAAT

De Kerkstraat heette oudtijds „Heilige Buurt”. Aan het begin van deze straat, op het Kerkplein, staat al sedert eeuwen het kerkgebouw. Het is duidelijk dat daarmede deze oude naam verband houdt en dan in de betekenis van „de buurt bij de Heilige plek of plaats”. Men komt de naam Heilige Buurt reeds tegen in eigendomstitels van het jaar 1790, doch het lijkt ons overigens een naam die nog zeer veel ouder is.

GEIN-NOORD EN GEIN-ZUID

De beide dijken Gein-Noord en Gein-Zuid ontleen hun naam aan het riviertje „het Gein”, waarvan zij de waterkeringen vormen. De naamsoorsprong van dit riviertje laat zich niet zo gemakkelijk achterhalen. Ook van der Aa zwijgt in zijn aardrijkskundig woordenboek over de oorsprong van die naam. Hij vermeldt wel dat deze naam ook geschreven werd als „Geyn” of „Gijn”. Voorts dat in de provincie Utrecht, bij Jutphaas, een riviertje loopt dat deze naam eveneens draagt en eindelijk dat aldaar eertijds een kasteel bestond dat de naam droeg van „Huis te Geyn”.

Te Abcoude en omgeving noemde men oudtijds ook de Angstel „het Gein”. Boerenhofsteden onder Baambrugge langs de Angstel dragen nog heden namen als: Oost Gein, Vecht en Gein enz. Blijkbaar is de naam Angstel dus een latere naam voor dit gedeelte Gein.

Uit een oude kaart van omstreeks de 18e eeuw bleek ons echter dat men toen deze naam schreef als „Geijne” en dit woord „Geijne” kan ons enig houvast geven om tot de naamsoorsprong te komen.

Wij moeten dan tot ver in de geschiedenis teruggaan, zelfs tot in de grijze oudheid, toen namelijk „Gene” ongeveer de betekenis had van „waterloop”. Men is geneigd aan te nemen dat uit dit „Gene” de naam „Geijne”, later „Gein” is ontstaan, mede wanneer men in aanmerking neemt dat in de loop der eeuwen in de woorden, de klinkers wél, doch de medeklinkers hoogst zelden wijzigden, althans in hun klank.

STATIONSSTRAAT

De tegenwoordige Stationsstraat noemde men eertijds „de Baan”. Een baan (denk aan kegelbaan of kolfbaan) was geheel vlak. Deze weg moet dus, blijkbaar in tegenstelling tot de andere toen bestaande wegen te Abcoude, een voor de begrippen van die tijd vlakke en wellicht verharde weg geweest zijn, aan welk feit kennelijk deze naam „Baan” ontleend is.

HOOGSTRAAT

De Hoogstraat draagt een min of meer tegenstrijdig klinkende naam, want het is in feite een straat die — althans voor een belangrijk deel — lager ligt dan menige andere straat te Abcoude. De aanduiding „hoog” moet men echter verstaan in de betekenis van: gaande naar een hoog gedeelte n.l. naar het Kerkplein.

MARKVELT

De naam Markvelt is historisch. Het complex wegen, waarvan deze aldus geheten weg deel uitmaakt, is gelegen op het vroegere weiland genaamd „Het Markvelt van Abcou”. Deze benaming, die regelmatig in de betreffende oude eigendoms-titels voorkomt, was ook te lezen op het prachtige antieke ijzeren hek, dat dit weiland van de Hoogstraat afsloot, doch jammer genoeg uit Abcoude verdwenen is. Dit terrein ontleende haar naam aan het feit dat daar in vroeger jaren de eeuwenoude jaarlijkse Abcouder paardenmarkt werd gehouden, die zeer waarschijnlijk reeds is ingesteld door één der vroegere Abcouder Ambachtsheren.

LAAN VAN BINNENRUST

De Laan van Binnenrust noemde men vroeger „de Nieuwe Weg”. Kennelijk omdat de aanleg van een nieuwe weg te Abcoude destijds een enig feit was, zodat men toen zonder gevaar voor verwarring kon spreken van „de” nieuwe weg. Deze weg is later, bij de officiële naamsvaststelling zinvoller „Laan van Binnenrust” genoemd omdat zij is aangelegd op een gedeelte van de tuin eertijds behorende bij het buiten genaamd „Binnenrust”, de huidige burgemeesterswoning.

MOLENWEG

De Molenweg werd oudtijds nog wat duidelijker „Korenmolenvweg” genoemd, omdat aan deze weg de eeuwenoude koren-molen stond die omstreeks 1920 — helaas — is gesloopt. De naam „Korenmolenvweg” had men blijkbaar daarom gekozen omdat zich bij Abcoude meerdere *watermolens* bevinden, wat aanleiding tot misverstand had kunnen geven. Sprak men over de watermolens, dan duidde men deze aan met de naam van de molenaar b.v. „de molen van Bakker” (Voetangelweg) — helaas door brand vernield — „de molen van Meyer” (Gein-zuid) „de molen van Verdonk” (Gein-noord) enz. en de molen in Abcoude was „de korenmolen”.

COUPURE

De naam „Coupure” stamt uit de tijd van Napoleon I tijdens wiens regering deze weg werd aangelegd, ter afsnijding van de grote bocht die de Angstel daar maakt. Vandaar deze Franse naam, die voorheen echter geen algemene ingang vond. Deze weg was in vroeger jaren beplant met fraaie hoog opgaande iepbomen. Men sprak, als men het over de Coupure had, meer over „de hoge bomen”.

OUDE DIJK

De dijk, gelegen langs de oostkant van het zojuist genoemde riviertje de Angstel, waarvan de grote bocht werd afgesneden door de aanleg der reeds genoemde Coupure, draagt de naam van Oude Dijk. Deze laatste naam ontstond als vanzelf ter onderscheiding van de vervangende (nieuwe) weg die de Coupure toen was geworden.

KOPPELDIJK

De Koppeldijk is een weg waardoor het dorp wordt verbonden of „gekoppeld” aan de Winkeldijk. De Koppeldijk was — en is ook heden nog geen waterkering, doch uitsluitend een verbindings- of koppelende dijk. Hij zal waarschijnlijk reeds zijn aangelegd als verbindingsweg tussen het eertijds bestaande Abcouder slot en het dorp en van welke weg de Hoogstraat als het ware het verlengde deel vormde. Ook de Hoogstraat is en

was waarschijnlijk ook eertijds geen waterkering en vermoedelijk voor hetzelfde doel als de Koppeldijk aangelegd.

KOPPELKADE

De Koppelkade is een weg die, in tegenstelling met de Koppeldijk, in feite niets koppelt. Zij is kennelijk zo genoemd omdat zij een dwarsweg vormt van de Koppeldijk.

BLOMSWAARD

In het complex straten en lanen achter de Raadhuislaan ligt de weg genaamd „Blomswaard”. Ook dit is een historische naam. Het terrein dat daar thans bebouwd is heette — tot en met de huidige Proostdijstraat — al oudtijds in haar geheel „het Blomswaard” en vormde destijds de buitenplaats, genoemd naar de toenmalige eigenaar J. W. van Blomswaard, zoals uit oude eigendomstitels blijkt.

RAADHUISPLEIN/RAADHUISLAAN

Het plein wat thans Raadhuisplein heet, ontstond doordat aldaar de Koppelkade, de Koppeldijk, de huidige Raadhuislaan en de Voordijk samenkwamen. Na de bouw van het raadhuis noemde men dit plein „bij het gemeentehuis” en later „Raadhuisplein”, evenals men later dat bepaalde deel van de Achterdijk op analoge wijze „Raadhuislaan” is gaan noemen.

HEINKUITENSTRAAT/MEERWEG

De Heinkuitenstraat, tezamen met de tegenwoordig geheten Meerweg en Raadhuislaan noemde men indertijd geheel „Achterdijk”, wat juist getypeerd was, want deze dijk is de achterste van de twee dijken langs dat deel van het riviertje „de Angstel” en geen directe waterkering. Het gedeelte van de Achterdijk dat thans officieel de naam Heinkuitenstraat draagt, ontleent deze naam kennelijk aan de nabijgelegen brug die al oudtijds de Heinkuitenbrug werd genoemd. Deze Hein, die — misschien als brugwachter — bij deze brug heeft gewoond, moet nogal opval-

lende kuiten hebben gehad. Het zou dus niet 's mans eigenaam zijn geweest, doch een bij-naam (wat op dorpen nog vaak voorkomt) afgeleid van „Hein met de kuiten”.

VOORDIJK

Het gedeelte van de huidige Voordijk vanaf het postkantoor tot de Heinkuitenbrug heette eertijds „Achterdorp” in de betekenis van „achter het dorp”. Deze weg, waaraan toen enkel een paar kleine boerderijen stonden, rekende men niet meer tot de eigenlijke dorpskern. Men noemde deze weg ook nog wel Jaagpad. Min of meer officieel heette het „Zand- en jaagpad”. Althans volgens de recognitie-aanslagbiljetten die de bewoners op gezette tijden gepresenteerd kregen, wegens „het hebben of houden van een stoep of dergelijke aan het water” (de Angstel) vanwege „de directie van het Zand- en jaagpad van Abcoude tot Breukelen”. De naam Jaagpad ontstond doordat deze weg gebruikt werd door de jagers (mensen die een paard stuurden wat voor de lijn liep van een trek- of jaagschuit). Wij herinneren ons nog heel goed de rolpalen die op de hoeken van deze weg stonden om te voorkomen dat de jaaglijnen langs de huizen zouden schuren met alle gevolgen van dien. Alleen het gedeelte tussen de Heinkuitenbrug tot ongeveer tegenover „het Amsterdamsch Koffiehuis”, noemde men toen de Voordijk. Het verdere deel heette „de eerste punt” en de nog weer verderop staande huizen tot het einde, waar de Voetangelweg begint, heette „de tweede punt”. Ook dit waren toepasselijke benamingen want de eerste punt ontstaat doordat de Voordijk en de huidige Meerweg daar bijna ineen lopen, hetgeen bij de tweede punt definitief gebeurt. De naam Voordijk, zoals die thans voor de gehele weg luidt vanaf het postkantoor tot de Voetangelweg is volkomen toepasselijk want deze dijk is inderdaad de voorste van de twee daar achter elkaar liggende dijken en de onmiddellijke waterkering langs deze zijde van de Angstel.

AMSTERDAMSESTRAATWEG

Deze weg heette voorheen zonder meer „de Straatweg” omdat de andere buitenwegen allen grindwegen waren. Het woord „Amsterdamse” is een latere toevoeging.

ABCOUDER MEER

De naam Abcouder meer behoeft geen toelichting. De Abcou-naren spreken echter vrijwel steeds van „de Meer”. Dit meer is zeer waarschijnlijk het laatste — gelukkige — overblijfsel van de plassen die zich eertijds rondom Abcoude bevonden en later zijn drooggelegd. Het is waarschijnlijk nog een „oerplas”, in tegenstelling tot de meeste der huidige plassen die door verve-ning zijn ontstaan.

HOLENDRECHT

De naam „Holendrecht” is zeer oud en is als volgt te verkle-ren. Een „drecht” was oudtijds een ondiepe dus doorwaadbare plaats en een „hol” of „holen” waren plassen of moerassen. De Holendrecht was dus de aanduiding van het — toen ondiepe — riviertje bij of tussen de plassen en moerassen.

VOETANGELWEG

De zuidelijke waterkering van het zo juist genoemde rivier-tje „de Holendrecht” heet en heette ook oudtijds „de Voetangel-weg”, analoog aan de naam van de Voetangelbrug, die zich aan het einde dezer weg bevindt. Vlak bij deze brug, op het grond-gebied van Ouder-Amstel staat een café genaamd „de Voetan-gel” als vervangster van de eertijds daar gestaan hebbende her-berg genaamd „de Voetangel”. Eeuwenlang was bij deze her-berg een tol gevestigd, zowel te land als te water. Voetangel was oudtijds een militaire benaming van een werktuig met vier of meer scherpe punten wat als wegversperring dienst deed. De weg bij de Voetangelbrug nu, vormt, zoals ook oudtijds, aldaar een driesprong evenals zulks te water het geval is door de uit-monding van het riviertje de Waver in de Holendrecht. Van welke kant men daar ook passeerde — en zowel de weg als het water vormden toen een deel van de „grote verkeersader” tus-sen Amsterdam en Utrecht, steeds was men tolplichtig. Deze tol was dus een echte voetangel. Men kan aannemen dat de meerbedoelde oude herberg aan die omstandigheid haar naam ontleende.

DWARSKADE

De weg die loopt ten oosten van het riviertje de Waver, voor zover dit stroomt tussen de Holendrecht en de Winkel, noemde men ook al oudtijds de Dwarskade. Inderdaad ligt deze kade volkomen dwars ten opzichte van de waterkeringen van de beide riviertjes de Holendrecht en de Winkel. Een typerende naam dus die als vanzelf door deze geografische omstandigheid ontstond.

BOTSHOL

Langs de polder „Botshol” (verbasterd ook wel genaamd „Bokshol”) vindt men de weg die de voortzetting is van de zuidelijke dijk van het riviertje de Winkel. Deze voortgezette dijk noemt men zonder meer naar de aangrenzende polder Botshol. De naam Botshol is reeds vele eeuwen oud en vermoedelijk als volgt te verklaren. Het gedeelte „hol” betekent, zoals wij hiervóór bij de naam Holendrecht reeds schreven plas of moeras en het gedeelte „bots” kan men verstaan in de zin van „botsen” (ergens tegenaan botsen). Het was dan — en is dit thans nog — een plas die geen verbinding heeft met een andere plas en niet verder loopt, dus botst of doodloopt.

WINKELDIJK

De Winkeldijk is aldus geheten naar het langs deze dijk stromende riviertje de Winkel. De naam „Winkel” is een ander woord voor hoek en inderdaad heeft dit riviertje de nodige bochten of hoeken. Zij doet haar naam alle eer aan.

DE HORN

Deze weg, in de volksmond „de Horde” genoemd, dankt haar naam aan de eertijds geografische omstandigheid aldaar, toen ter rechterzijde van deze weg (de veenzijde) nog moeras was en de meer kleiachtige overzijde reeds droog was. Een horn (Friese naam voor hoorn) was een uitstekende punt. De weg liep dus langs het moeras en beschreef, evenals nu nog, enige grote bochten of uitsteeksels langs het toen al droge (linker) gedeelte.

DE ANGSTEL

Het dwars door het dorp stromende riviertje de Angstel, oudtijds eerder genoemd „het Gein”, noemde men later — uiteraard ook al weer vele eeuwen geleden — „de Angster”. Dit was vermoedelijk een verbastering van het woord „Amstel” tot welks stroomgebied in ruimere zin het ook nog gerekend kan worden. Angstel is dus weer een afleiding van Angster. Zowel in Amstel als Angster en Angstel vinden we de A terug wat ons herinnert aan „Aa” hetgeen water betekent.

Wij willen hiermede eindigen. Weliswaar telt Abcoude nog andere straten, waarvan de namen zinvol zijn ontleend aan personen en zaken uit Abcoude's oudere en jongere historie, doch de beschrijving daarvan valt buiten het doel van dit artikel, waar het ons immers ging om de *oude* namen die, zoals wij zagen, vaak zo duidelijk appeleren aan de oorspronkelijke bestemming of omstandigheden en daarom in zo hoge mate karakteristiek zijn. Tegelijk kreeg hiermede een bepaald stukje Abcouder historie wat relief.

Moge men ook in de toekomst met het geven van namen aan nieuwe straten doorgaan op de thans ingeslagen weg en dus zo lang mogelijk putten uit de jongere en oudere historie van Abcoude. De mogelijkheden daartoe zijn nog rijkelijk aanwezig en o.i. te prefereren boven de algemene gewoonte tot het creëren van vogel-, bloemen- of vruchtenwijken e.d.

Abcoude, meimaand 1959.

P. H. POMPE.

Bord van Weesper porcelein (Voorzijde),

Weesper Porcelein

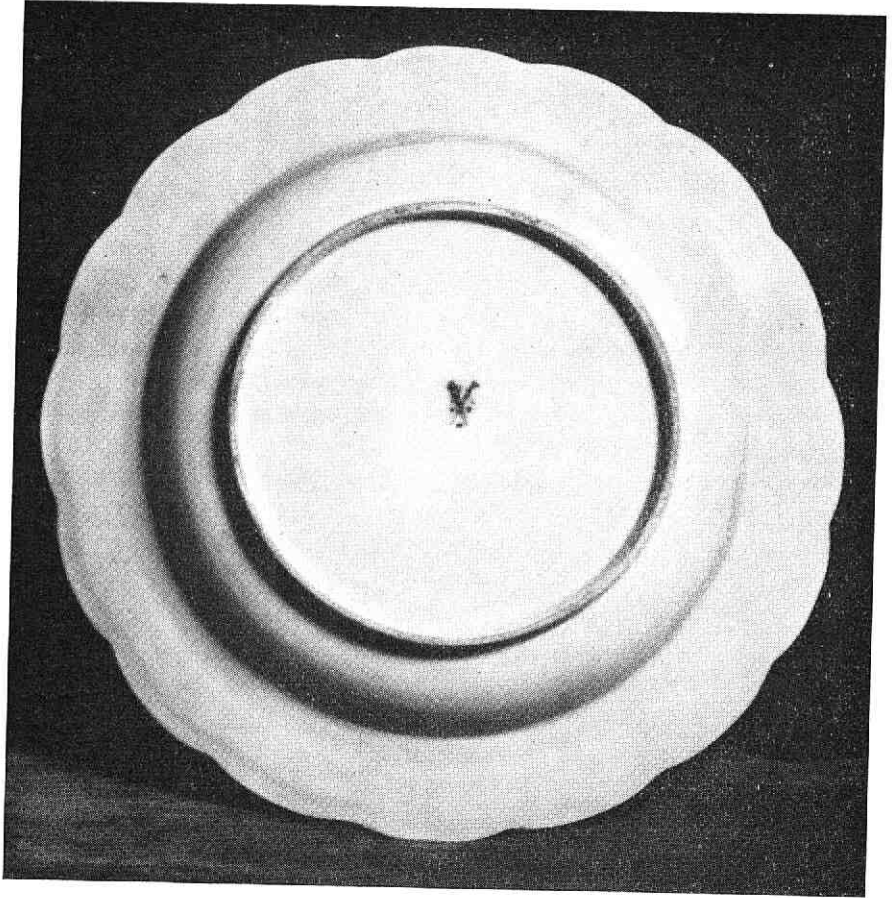

In het Jaarboekje van Niftarlake, jaargang 1953 heeft de heer Lindeboom het een en ander verteld over het Museum te Weesp, hetwelk gevestigd is in de bovenverdieping van het fraaie stadshuis.

Nu de stedelijke verzameling in 1958 door aankoop werd verrijkt met een Weesper porceleinen bord van bijzonder mooie kwaliteit is het de moeite waard om niet alleen hier nog eens de aandacht te vestigen op de inhoud van dit museum, waarvan het Weesper porcelein wel de meest aantrekkelijke kern vormt, maar tevens om van deze laatste aanwinst met nevenstaande foto een indruk te geven.

Het met de hand geschilderde decor is in de volgende kleuren uitgevoerd. Het paarse landschap is gevat in een zachtgroene rocaille omlijsting, welke wordt omgeven door over het bord gestrooide polichrome bloempjes, voornamelijk in paarse, gele en oranje kleuren. Daar de genoemde kleuren destijds niet bestendig waren tegen een baktemperatuur van ongeveer 1600° C. (groot vuur), werden zij na het bakken bij een lagere temperatuur van ongeveer 700° C. (klein vuur) bovenglazuurs ingebrand.

De Weesper porceleinfabriek heeft van 1757—1775 bestaan, zodat het afgebeelde werkstuk in ieder geval moet worden gedateerd binnen deze periode, welke ongeveer samenvalt met het hoogtepunt van de rococo-stijl in Nederland. Hoewel enige namen van op de porceleinfabriek werkzame kunstenaars zijn overgeleverd, is nog niet gelukt bepaalde producten aan een bekende kunstenaar uit die tijd toe te schrijven. Dit is jammer omdat het Nederlandse porcelein uit de achttiende eeuw in kwaliteit voor het overige Europese porselein niet behoeft onder te doen, ook al moeten wij hierbij in aanmerking nemen, dat het gewone gebruiksgoed, door het normale dagelijkse ge-

Bord van Weesper porcelein (Achterzijde).

bruik grotendeels is vernietigd; de' luxe voorwerpen werden slechts zelden uit de porceleinkast gehaald. Dat de porcelein-fabrieken hier desondanks het onderspit hebben moeten delven ligt voornamelijk aan het feit, dat de grondstoffen over te grote afstanden uit het buitenland moesten worden betrokken.

Voor verdere bijzonderheden zij de lezer verwezen naar het boekwerk „Nederlands Porcelein” door W. J. Rust (1952).

MARTINI BUYS.

INHOUD :

---

1. Bestuur van het Genootschap	III
2. Ledenlijst	V
3. Jaarverslag	XI
4. Rekening van de Penningmeester	XIV
5. Excursieverslag	XV
6. Niftarlake-litteratuur	XXIV
7. In Memoriam Dr. Mr. J. W. Verburgt	XXIX

I Een Nederlands schrijfster aan de Vechtstreek verbonden: Mevrouw Marie C. van Zeggelen, door Dr. P. H. Ritter Jr.	1
II Oude namen van straten e.d. te Abcoude, door P. H. Pompe	9
III Weesper Porcelein, door Jhr. P. H. A. Martini Buys	19
